

Протокол № 8
Засідання Ради родин загиблих при Міністерстві у справах ветеранів
(у режимі онлайн)

24 січня 2025 року

Присутні:

Байдачний Віктор – перший заступник Міністра у справах ветеранів України
Тинченко Ярослав – заступник директора з наукової роботи Національного військово-історичного музею України
Дурмасенко Олег – голова Громадської організації «Славетні епохи України»
Вольська Наталія – голова Ради родин загиблих
Харченко Наталія – перший заступник голови Ради родин загиблих
Радчук Валентина – заступник голови Ради родин загиблих
Прокопчук Віта – секретар Ради родин загиблих
Воїн Ольга – член Ради родин загиблих
Голополосова Людмила – член Ради родин загиблих
Костенко Ірина – член Ради родин загиблих
Лабуткін Віталій – член Ради родин загиблих
Лебедєв Віктор – член Ради родин загиблих
Ложешнікова Олена – член Ради родин загиблих
Максименко Олена – член Ради родин загиблих
Матієнко Вікторія – член Ради родин загиблих
Приймак Юлія – член Ради родин загиблих
Ревуцька Галина – член Ради родин загиблих
Сельницька Ірина – член Ради родин загиблих
Степанок Олена – член Ради родин загиблих
Стефанишин Лариса – член Ради родин загиблих
Сторчеус Олександр – член Ради родин загиблих
Швець Тамара – член Ради родин загиблих
Відсутні 6 членів Ради родин загиблих.

Порядок денний:

1. Створення та поточне будівництво Національного військового меморіального кладовища, особливості функціонування військових поховань, необхідність нормативного врегулювання діяльності секторів військових поховань на кладовищах, які знаходяться у віданні територіальних громад та створення реєстру таких поховань.

2. Шляхи та напрямки вшанування пам'яті загиблих Захисників і Захисниць України, як один з аспектів державної політики національної пам'яті при меморіалізації російсько-української війни.

3. Проблемні питання діяльності Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України у Дії (заява смерть близького), які стосуються можливості подання заяви лише починаючи з 24.02.2022.

4. Різне.

Вступне слово голови Ради родин загиблих Наталії Вольської.

1. Створення та поточне будівництво Національного військового меморіального кладовища, особливості функціонування військових поховань, необхідність нормативного врегулювання діяльності секторів військових поховань на кладовищах, які знаходяться у віданні територіальних громад та створення реєстру таких поховань.

Слухали: першого заступника Міністра у справах ветеранів Віктора Байдачного, який доповів про ситуацію щодо будівництва Національного військового меморіального кладовища, який доповів про проблеми, хід робіт з будівництва і планування перших поховань в травні 2025 року.

Слухали: Лабуткін Віталій член Ради родин загиблих з питанням. Чи будуть ховати наших загиблих Героїв з інших регіонів, чи повезе мати/батько свого сина для поховання в Київ? Кожен з батьків хоче щоб їх дитина була похована ближче до них, щоб можна було частіше навідатись на могилу загиблого.

Слухали: Байдачний Віктор, я розумію про що саме ви запитуєте. Питання стосується тих кладовищ та секторів що знаходяться у власності громад тобто під комунальними підприємствами.

Мінветеранів підготувало зміни до відповідних нормативно-правових актів та законів для того щоб визначити та унормувати визначення що таке: «сектор для військових поховань», «військове кладовище». Кілька місяців тому був зареєстрований альтернативний законопроект депутатом Мотовиловцем А. В., який вже пройшов перше читання і ми призупинили наш законопроект, бо не бачили сенсу подання його окремо, бо вже подібний законопроект пройшов перше читання, ми просто додали туди свої правки, узгодили з ним саме по розумінню що таке: «сектор для військових поховань», «військове кладовище» він додав його до другого читання.

Слухали: Дурмасенко Олег голова громадської організації «Славетні епохи України», який висловився в підтримку щодо створення окремих філіалів військових кладовищ в областях. В областях зобов'язані створити військові кладовища, тому що не кожна родина навіть більшість родин не захочуть везти свого загиблого родича з Тернопільської, Львівської чи іншої області в Київ для поховання. Навіть родини в яких загиблі Захисники з Київщини не завжди обирають те кладовище де якісніший догляд за могилами а те де ближче до місця проживання родичів загиблого.

Слухали: Воїн Ольга член Ради родин загиблих з питанням щодо перепоховання загиблих Захисників/Захисниць, які поховані на окупованих територіях або на тих територіях де лінія фронту наближається? Чи буде можливість перепоховання? Можна будь ласка врахувати можливість перепоховання де лінія фронту тільки наближається, щоб можна було врятувати останки загиблих які ще можна перепоховати.

Слухали: Байдачного Віктора, це зараз достовірно не відповім, але ми повинні розуміти поки йде війна ні про яку евакуацію тіл з ворогом ми домовлятися не можемо так, як в нас є проблема з обміном тіл, які вони там умовно зберігають в моргах та ми не можемо вирішити, бо це вирішують відповідні структури, і то це є проблемою, бо це завжди якийсь обмін і дуже складний. Тому зараз говорити про гідну ексгумацію та перепоховання навіть не може бути мови, зараз це зробити не можливо, принаймні поки йдуть бойові дії. Але пропрацювати варіанти вирішення даного питання обов'язково потрібно.

Слухали: Радчук Валентина член ради родин загиблих. В нас в Чернівецькій області є визначене місце для поховання загиблих Захисників/Захисниць, де є гідне поховання, встановлення пам'ятників та належний догляд за могилами. Питання в тому чи не зневільюється статус цих Алей слави та поховань які вже є на сьогодні коли ми перенесемо акцент з 2027 року на військові кладовища? Також повинна бути виділена державна субвенція.

Слухали: Байдачний Віктор, повторює ще раз ми розробили законопроект, де буде офіційно та правничо прописано на закодовчому рівні визначення «військового кладовища» для цього нам потрібен закон, де згідно та відповідно буде прописано саме визначення «військове кладовище» для того щоб громада чи область могла визначити відповідальних осіб за такими кладовищами щоб був відповідний догляд, шана та повага. І відповідно щоб область чи громада могла діючі сектори або кладовища де здійснюються поховання загиблих Захисників/Захисниць визначити саме як «військові сектори» або «військові кладовища».

Слухали: Сельницька Ірина член Ради родин загиблих, перше питання це відсутність облаштування поховань загиблих військових саме на Краснопільському кладовищі в місті Дніпрі та саме ті поховання ,які не мають родин або чий сім'ї перебувають на тимчасово окупованих територіях, на мою думку це порушує принцип рівноправного облаштування пам'яті, саме такі поховання з 2022 року залишаються без надгробків. Друга проблема Луганщини, це не належне облаштування Алеї Слави Захисників Луганщини у місті Дніпро, не виділена земельна ділянка для Захисників Луганщини та немає проекту Алеї. Третє питання це існує не врегульованість комунікації між Луганською ОВА, Дніпропетровською ОВА та державними структурами, що ускладнює виконання норм закону що стосуються членів сімей загиблих.

Створення єдиного реєстру поховань для належної меморіалізації загиблих у рамках державної політики національної пам'яті дійсно важлива, тому пропоную необхідна розробка механізму міжвідомчою координації належної меморіалізації загиблих Захисників/Захисниць України також підтримую цільове фінансування але наголошую що цільове фінансування саме облаштування поховань загиблих Захисників/Захисниць України, які не мали родин або чий сім'ї перебувають на тимчасово окупованих територіях.

Слухали: Байдачний Віктор, саме Краснопільське кладовище належить місту Дніпро не області а саме місту, саме органом місцевого самоврядування вирішується питання облаштування кладовища. Тому Дніпропетровська ОВА та Мінветеранів не можуть впливати на місцеву раду міста Дніпро, та тут вже питання особистого ставлення мера та міської ради до загиблих Захисників/Захисниць України та їх відповідальність.

Слухали: Дурмасенко Олег, щодо структуризації влади та відповідальності місцевої влади, так не може бути що обласна, районна чи міська адміністрації можуть ігнорувати центральну владу у вигляді Міністерств, конституції, кримінального кодексу, на мою думку міністерство має мати якісь важелі впливу на подібні структури, які ігнорують. Якщо це не можливо зробити адміністративно, то є юристи які можуть дослідити цю справу і підійти до вирішення з юридичного боку, з кримінального, з конституційного, і заставити цих людей які вважають себе «князьками» на місцях все таки керуватися законами України і головною владою яка є верховенством права. В мене велике прохання Міністерству у справах ветеранів України все є таки тримати це питання під контролем, а саме такі області ре керівники вважають себе головніше всіх.

Слухали: Байдачний Віктор, важелі це і є законопроект, який наразі ще в розробці та на погодженнях, поки немає Закону, це звичайне кладовище, за яким догляд веде місцева влада на свій розсуд.

Слухали: Голополосова Людмила, Краснопільське кладовище де похована найбільша кількість загиблих Захисників/Захисниць України з 2014 року, які мають жахливий стан, не догляду, бур'ян в ріст людини, розтрепані прапори, просівші могили. Хтось здійснив перепоховання, хтось лишив могили там. Я прошу Мінветеранів підтримки за можливості впливу на місцеву владу за для поваги та шани до наших рідних які віддали найдорожче, своє життя за Україну.

Прохання на державному рівні встановити визначену суму на поховання та встановлення пам'ятників для сиріт загиблих Захисників/Захисниць України в разі відсутності близьких та рідних.

Також прохання догляду та врегулювання актів вандалізму на діючих кладовищах де поховані Захисників/Захисниць України.

Слухали: Байдачний Віктор, повторює це знову ж питання не врегульоване на законодавчому рівні. Там ще додатково потрібно вносити зміни до певних законодавчих актів, щоб не було дублювання та можливості отримання грошової компенсації від кількох міністерств. Але все ж найголовнішим є, що не повинно бути не доглянутих могил. Бо ділянка виділена, а гроші на догляд не виділяються або виділяються але куди йдуть насправді ніхто не знає. Є нагода поїхати мені в Дніпро з робочою поїздкою.

Слухали: Дурмасенко Олег, прохання акумуляції всіх обласних центрів в проекті меморіалізації та центрального військового кладовища по областях. Слушно було б зібрати онлайн нараду з ОВА та нами саме по питанню кладовища

та догляду за ним. Друге прохання Мінветеранів мені здається так само мусить співпрацювати з місцевими мілітаріахабами що існують в областях та ключовими ветеранськими громадськими організаціями такожна місцях мають працювати муніципальні варти, щодо охорони кладовищ та догляду кладовищами. Наради потрібні для того щоб проговорити всі проблематики.

Слухали: Байдачний Віктор, поки немає законодавчих підстав немає підстав контролювати виконання даного питання або впливу на вирішення даної проблематики. Коли буде Закон і там буде написано «громада повинна...» тоді можна щось вирішувати, зараз після децентралізації держава немає впливу на громаду. Все має бути згідно букви Закону. Для того щоб щось обговорювати потрібно спочатку напрацювати проект, який винести на обговорення та для внесення пропозицій і доповнень.

Слухали: Радчук Валентина чи буде доцільним якщо ми від Ради родин загиблих напишемо лист-звернення до Мінветеранів, до Дніпропетровської ОВА до місцевої влади про те щоб перших філіалом військового кладовища було саме Краснопільське кладовище?

Слухали : Байдачний Віктор, ще раз для того щоб створити філіал потрібно мати відповідну законодавчу базу, поки в Законі немає зазначено цей термін. Коли це все буде прописано на рівні закону, тоді можна буде починати дії згідно дорожньої карти. Я сподіваюсь що за тижні два ми подамо його зовнішнє погодження, потім на громадські обговорення, тоді нам потрібно буде ваша підтримка.

2. Шляхи та напрямки вшанування пам'яті загиблих Захисників і Захисниць України, як один з аспектів державної політики національної пам'яті при меморіалізації російсько-української війни.

Слухали: Тинченко Ярослава, заступника директора з наукової роботи Національного військово-історичного музею України, на скільки я зрозумів то Старопільське кладовище не було евакуйоване та навіть офіційно не оформлене. Загалом я хотів би сказати що я є фактично співвласником та засновником стіни пам'яті на Михайлівському золотоверхому соборі, сайту Книга пам'яті полеглих за Україну де зокрема міститься вся інформація про Старобільське, Краснопільське та Кошогумське кладовище та зараз ми розробляємо великий електронний проект де плануємо розміщувати інформацію про загиблих з початку повномасштабного вторгнення з 24.02.2022. В нас є понад 43000 загиблих, ця цифра озвучена Верховним Головнокомандувачем станом на грудень 2024 року. Коли в нас буде презентація ми запросимо представників Ради родин загиблих та представників інших міністерств. Ми плануємо після 11 лютого 2025 року запусити цей проект, тоді і більш детально розповімо по деталях проекту. Як Стіна пам'яті так і Книга пам'яті це приватні проекти , в нас в країні немає державних програм.

Слухали: Голополосову Людмилу, чи були спроби в залученні саме держави в цьому проекті, бо кошти волонтерів закінчуються, бо пам'ять про полеглих

Захисників/Захисниць України вона на віки. Можливо доречним було б зараз звернутись до держави за фінансовою підтримкою?

Слухали: Тинченко Ярослава, пояснюю, я в цьому процесі з квітня 2014 року, я брав участь у нарадах по створенню меморіального кладовища починаючи з 2014 року. На моїх очах вже помінялося кілька команд у Міністерстві у справах ветеранів України. Тому на даний час покладатись виключно на державу складно, тому що немає так званої спадковості. Є проблема старіння фотографій на Стіні пам'яті, ми хотіли його повністю реставрувати в 2023 році, але там є певна група осіб, там стався внутрішній конфлікт в спільноті, не дійшли розуміння, в результаті стався гучний публічний конфлікт тому вирішили нічого не змінювати та лишити все як є.

Хоча була шикарна ідея перенести та продовжити Стіну пам'яті в Києво-Печерській Лаврі, там набагато краще місце та значно більша стіна.

Слухали: Байдачний Віктор, стосовно Стіни пам'яті, моя суб'єктивна думка, що такі пам'ятні споруди ми повинні будувати після перемоги.

Ми створили робочу групу з Міністерством культури з експертів, вони досягли розуміння, зупинилися на концепції та кого саме будуть вшановувати, поступово будемо додавати громадськість до обговорень. Буде публічне обговорення щодо місця розташування, бо такий меморіал у вигляді Стіни пам'яті має бути саме у місті Київ, як в столиці України, це знакове місце, а потім вже буде відкрито архітектурний комплекс

Слухали: Голополосову Людмилу, чи є якісь напрацювання в Мінветеранів щодо встановлення та розробки як саме має виглядати ця меморіальна дошка на закладах освіти, бо в нас є напрацювання за потреби могли б поділитися з Мінветеранів. В нас на Дніпропетровщині положенням ОВА розроблено рекомендації, кому саме можна встановлювати такі дошки.

Слухали: Байдачний Віктор, на скільки мені відомо Міністерством у справах ветеранів України в 2020 році розроблено Порядок щодо встановлення меморіальних дошок на закладах освіти, але це лише рекомендації, вони не носять законодавчий характер, потрібно розробити відповідні нормативні акти.

Слухали: Харченко Наталію, в Києві працює координаційна рада щодо меморіалізації, пан Ярослав Тинченко входить до складу цієї ради, я вважаю що такі координаційні ради можуть працювати в кожній області.

Слухали: Тинченко Ярослав, для того щоб встановлювати меморіальні дошки потрібна офіційна інформація, що підтверджує загибель Захисника яка пов'язана з Захистом Батьківщини. Бо втрати в нас різні: є бойові і не бойові. Тут скоріше питання ще й у тому, що це зараз дійсно не на часі, бо втрати в нас великі і вони продовжуються. Моя рекомендація станом на зараз поки ведуться бойові дії це є недоречним та не на часі.

Слухали: Сторчеус Олександр, чи можна в інших областях примінити такий досвід вшанування пам'яті загиблих Захисників/Захисниць України такий як є

таке поняття як народна пам'ять Тернопільській області село Лішня або Стіна пам'яті в місті Київ?

Слухали: Дурмасенко Олег щодо меморіальних дошок є напрацьований формат, прийнятий Київською місцевою радою він працює бо бачив що такі дошки встановлюються навіть в Івано-Франківській області.

В мене є ще питання щодо перейменування вулиць, парків, алей. Наразі склалась така ситуація що загиблих набагато більше ніж вулиць у тому чи іншому населеному пункті. Є певні напрацювання вирішення даного питання. Перше – призупинити можливість подачі заяв на перейменування вулиць та інших географічних локацій та об'єктів у зв'язку з великою кількістю загиблих героїв. Друге – сформувати оновлену комісію з питань подання заяв на перейменування вулиць та інших об'єктів, яка у відповідності до напрацьованих затверджених норм буде проводити відбір. Третє – взяти за основу критерії відповідності до перейменування вулиці чи іншого об'єкту відповідно «Герой України», «кавалер трьох орденів за мужність» визнаний народний Герой за підтвердженими фактами від командування. Четверте – зупинити перейменування вулиць на честь полеглих воїнів та цивільних внаслідок російсько-української війни за допомогою збору голосів через петиції, дана схема не є об'єктивною та принижує статус значимості вулиці та неповага до заслужених героїчних та історичних постатей що не мусить лабіюватись певною групою осіб.

Також пропозиція призупинити подачу петицій на звання Герой України до впорядкування норм та критеріїв та підготувати звернення на Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та Офіс Президента України, напрацювати об'єктивні норми для нагородження найвищою державною нагородою які мусять визначати перш за все вище військове керівництво, командири та побратими.

Слухали: Байдачний Віктор, давайте керуватись Законом, в Конституції України зазначено, про те що ОМС самі мають право вирішувати питання місцевого значення, а перейменування вулиць це питання місцевого значення. Далі є Закон про місцеве самоврядування там теж прописано що перейменування вулиць це питання місцевого значення.

Ви пропонуєте призупинити? Як призупинити? Розробити Закон що забороняє перейменування вулиць місцевого значення? Такого Закону не буде, він пройде парламент, його не підпише Президент, і це факт.

Ви говорите про «петиції», петиція не обов'язкова до виконання, це тільки привернення уваги Президента до розгляду та офіційного розслідування того чи іншого героїчного вчинку. Є певна процедура розгляду петицій. Тут потрібно бути об'єктивними. Будь які перейменування вулиць чи інших об'єктів проходить громадське обговорення, тож приймайте участь у обговоренні.

3. Проблемні питання діяльності Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України у Дії (заява смерть близького), які стосуються можливості подання заяви лише починаючи з 24.02.2022.

Слухали: Радчук Валентина, щиро дякую пану Віктору за плідну сьогодні співпрацю з нами, бо Міністерство нас не дуже балує своєю присутністю на наших нарадах.

Почну свій виступ з болючого для себе питання. Моїй дитині на сьогодні не повні 14 років, (на час загибелі її батька їй було неповні 4 роки) вона приходить недавно зі школи та розказує мені: «Мамо в нас на уроці історія вчителька говорила про війну, про українців і вона декілька разів повторила що в нас війна чогось три роки, на початку війни яка почалась в 2022 році українці були такі об'єднані» і сидить моя дитина, батько якої загинув в 2014 році в неї був шок, істерія, дитина не могла зрозуміти чому війна триває три роки, що ж було до цього, з 2014 року, де загинув її батько. Ми члени родин загиблих особливо з 2014 року до 24 лютого 2022 року отримуємо психологічну травму словами «то була не війна», «як ви можете порівнювати» ми стикалися не одноразово. На жаль в цьому винна держава, це призвело до суспільного розколу між родинами та і загалом у суспільстві.

Всі ви бачили розголос про реєстрацію відшкодування збитків пов'язаних із втратою близької людини починаючи з 24 лютого 2022 року, це не про гроші це про невіліювання, дискримінацію родин загиблих.

Це тому що ми не називаємо речі своїми іменами починаючи з 2014 року, чи то АТО, ООС чи повномасштабне, наших рідних починаючи з 2014 року вбили російські військові. Наші рідні починаючи з 2014 року загинули внаслідок російської агресії.

Дуже прошу це питання та питання дискримінації при виплаті ОГД внести в порядок денний наступного засідання в робочій групі з вирішення соціальних проблем.

Слухали: Голополосову Людмилу, я підтримую пані Валентину, у піднятих проблемних питаннях, це насправді болюче питання, тому що оцінити одне життя в 609 тисяч а інше в 15 мільйонів, дві могили, а ціна різна, цим держава принизила вклад наших хлопців, які пішли першими хто став на захист нашої держави починаючи з 2014 року. Хотілося б бачити підтримку саме Міністерства у справах ветеранів яке було створено саме для підтримки та захисту ветеранів та членів їх сімей.

Слухали: Вольська Наталія, відповідний реєстр створений на виконання Закону України “Про приєднання України до Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України”. Зазначена угода є міжнародним договором, прийнята Резолюцією СМ/Res(2023)3 Комітету Міністрів Ради Європи від 12 травня 2023 року на 1466-му засіданні заступників Міністрів, яка набирає чинності для України з дати отримання Генеральним секретарем Ради Європи повідомлення про приєднання. Слід зазначити, що цією Резолюцією передбачено ведення реєстру з 24.02.2022. До складу Комітету Міністрів Ради Європи входять міністри закордонних справ держав, які входять до Ради Європи, або особи делеговані від цього Міністерства

і акти, прийняті Комітетом Міністрів приймаються голосуванням представників від кожної країни. Тому враховуючи, що Україну в цій міжурядовій міжнародній організації представляє Міністерство закордонних справ України, пропоную звернутися за роз'ясненнями з питання ведення відповідного реєстру до Міністерства закордонних справ України та з пропозицією підняти питання на цій міжнародній платформі про прийняття до реєстру заяв, починаючи з лютого 2014, тобто з моменту фактичного початку російсько-української війни. Відповідний лист буде підготовлений мною та розміщений в робочій групі Ради родин загиблих на платформі WhatsApp з метою обговорення між членами ради.

Слухали: Байдачний Віктор, погоджуюсь з тим, що потрібно працювати саме над цим визнанням, що війна в нас 11 років з 2014 року. Ми прокомунікуємо та доповім пані Наталії щодо ситуації, та напрацюємо шляхи вирішення ситуації.

Слухали: Швець Тамара будь ласка не забувайте включати учасників Революції Гідності, не забувайте, це є частина історії, учасники Революції Гідності живі і члени їх сімей теж. Не забувайте про них.

4.Різне.

Слухали: Голополосову Людмилу, прошу розділити питання виплати ОГД та Реєстру, надіслати листи Офісу Президента України, Міністерства у справах ветеранів України, Кабінету Міністрів України.

Також є питання внесення змін до Положення про Раду родин загиблих в частині назви, а саме «Рада родин загиблих Захисників і Захисниць України». Та в частині членства в Раді, членом Ради має бути особа зі статусом член сім'ї загиблого. Та чи доречно, що члени сімей учасників Революції Гідності, бути у Радів родин загиблих?

Слухали: Байдачний Віктор, я не вважаю що це є доцільним, так як саме Революція Гідності є початком цієї війни, і не потрібно ділити, то Революція Гідності, то АТО, то ООС а зараз повномасштабне вторгнення. Це все одна війна.

Слухали: Стефанишин Лариса, наявна дискримінація яка поширена на рівні держави також заважає і в роботі в середовищі членів сімей загиблих, це спостерігається по всій території України.

Члени сімей загиблих є споживача тих чи інших послуг. В реальності є проблема з першочерговим обслуговуванням, наші права та пільги закріплені на законодавчому рівні. Я пропоную звернутись до певних міністерств з проханням належного виконання закону щодо членів сімей загиблих, а саме в частині першочергового обслуговування.

Слухали: Вольська Наталія, всі пропозиції, які надходять від членів Ради родин загиблих щодо їх включення до порядку денного засідань Ради та з метою їх подальшого розгляду на засіданнях, прошу подавати у письмо, згідно затвердженої форми таблиці.

Якщо маєте пропозиції по порядку денному прошу активно долучатись до формування порядку денного наших засідань.

Слухали: Голополосову Людмилу, з питанням щодо пільгового перевезення громадським, водним, авіатранспортом дружин загиблих Захисників України. Чи можна це питання якось врегулювати на державному рівні - саме пересування громадським транспортом в межах України. Питання внести до порядку денного на нараду з Русланом Приходько.

Заключне слово голови Ради родин загиблих. Подякувала всім членам Ради та учасникам зустрічі за участь у засіданні та активну діяльність в напрацюваннях щодо вирішення проблемних питань членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та обговореннях на засіданні.

Голова Ради

Наталія Вольська

Секретар Ради

Віта Прокопчук